

به ناوی کوردستانی گهوره
ح.س.سوران

soransa@hotmail.com

مانای وشه‌ی "موکریان" چیه؟

لیره‌دا دهمه‌وئ کورته راقه‌یه‌کتان سه‌باره‌ت به مانای وشه‌ی موکریان پیشکەش بکەم ، که به هیوام به خشلی سه‌رنجی خو‌شه‌وتستانی هیژا برازیته‌وه ، هەرچه‌ند پیشکەش کردنی ئەم راقه‌یه به خوینهرانی بیرمەند وهک ئەوه وایه ، تری ره‌شه بهرم بو ئالانی سه‌ردهشت ، مازو بو بانه یا بهرو بو ئیلام .

میژو نووسی ناوداری کورد ، ئەمیر شه‌ره‌فخانی بتلیسی ده‌لی : " وشه‌ی (موکریان) ، له وشه‌ی (مه‌کره) هوه ره‌گاژوی کردوه " . که وشه‌یه‌کی عاره‌بیه و به کوردی ئیستا پپی ده‌لین رامیاری . به‌لگه‌ی میژو‌بیش بو ئەم بوچوونه ئەمه‌یه ، که سه‌روه‌ر ئەمیر شه‌رف خان ، نووسه‌ری کتییی شازی میژویی شه‌ره‌فنامه ده‌نووسی : " میر سه‌یفه‌ددین " که میر و فرمانه‌روای کوردی ئەو ده‌قه‌ره‌بو ، زور ریبه‌ریکی رامیارو تیگه‌هیشتو بو ، هەر له‌به‌ر ئەمه ناویان نابو میر سه‌یفه‌ددینی مه‌کری ، که واته میر سه‌یفه‌ددینی رامیار (سیاسه‌تمه‌دار) . بو ئەوه‌ی به‌لگه‌یه‌کی زمان ناسیش بو ئەوه بخه‌ینه به‌ر چاو ، به‌هه‌شتی شیخ ماری نو‌ده‌یی ، له کتییی فه‌ره‌هنگی عاره‌بی کوردی " ئەحمه‌دی " دا ، که به هونراوه نووسیویه‌تی ، سه‌باره‌ت به وشه‌ی "مه‌کر" ده‌لی (جه‌بین و جه‌به‌ه ته‌ویله ، "مه‌کر" و که‌ید و حیلە فیله) . جا ، به م چه‌شنه ناوی موکریان هەر له‌و وشه‌وه هاتوه ، هەر وهک وشه‌ی ئەرده‌لان له ناوی بابا ئەره‌له‌وه هاتوه یا وشه‌ی بابان له وشه‌ی پادشایانی به‌به‌وه . یانی هه‌وه‌ل " مه‌کریان " بوه ، له پاشان کوردینراوه و بوته " موکریان " . به‌م بنه ماله‌یه‌شیان وتوه میرانی موکریان ، که ده‌توانم بلیم ئەستیره‌ی هه‌ره گه‌شی کاکه‌شانی ئەو میرانه‌ی موکریان ، بوداق سولتان یا سولتان بوداق بوه ، که نزیکه‌ی ۴۰۰ سال پیش ، میری موکریان بوه و ئیستا گلکۆکی پیروزی له شاری مه‌هاباده .

له باری جینووسی (جوغرافیا) وه ، ده‌کری بلین زوربه‌ی خاکی موکریان هەر ئەو ده‌قه‌ریه ، که له ژیر ده‌سته‌لاتی کۆماری دیموکراتیکی کوردستان دا بوه . به‌لام ، ئەو به‌شانه له رۆژه‌لاتی کوردستان که له باکووری مه‌لبه‌ندی موکریان هه‌لکه‌وتوون و به بن زاراوه‌گه‌لی کرمانجی ده‌دوین ، وهک شکاکی و هتد ، ئەوانیش هەر له ژیر ده‌سته‌لاتی کۆمار دا بوون ، کهچی له باری زمان ناسیه‌وه ، به بن زاراوه‌ی سۆرانی دانانرین ، به‌لام خودی بن زاراوه‌ی موکریانی ، یه‌کێک له بن زاراوه‌گه‌لی زاراوه‌ی سۆرانیه . پیویسته به‌مه‌ش ئاماژه بکەم ، که مرۆفگه‌لی زوربه ناوبانگ له‌م ده‌قه‌ره هه‌لکه‌وتوون : که به پپی ریکه‌وتی میژو ،

وهك مشتتیک له گشتتیک ناوی چند کهسیان لیره دا دنووسم : ریزداران سهردار
عزیزخان موکری ، نهمر سمکو (له ناوچهی شکاک) ، ئەبولحەسەن سەیفی
قازی ، میسباحەددیوان ئەدەب ، نهمر پیشەوا قازی محەممەد ، سەید حوسەین
حوزنی موکریانی ، گیو موکریانی ، هەژار موکریانی ، هێمن موکریانی و زۆر
کەسانی ناوداری دیکە ، که له سەر زۆریان پێویستە کتیب بنووسری .

به کورتی وشەیی موکریان ، له ناوی فرمانرەوای کوردستان ، "میر سەیفەددینی
موکری "هوه رهگاژۆی کردوه ، بوداق سولتان یا سولتان بوداقیش ، که مههابادی
کردوه به پینهخت، زۆر به ناوبانگه ، وهك میریکی کورد قۆشەیی لیداوه و کابینه
و دەستەلاتی پتەوی بوه ، له بنهمالهیی ئەوه . بو ئاگاداری پتر سەبارەت به
بنهمالهیی میرانی موکریان و ئەو دەقەرە ، دەکرئ کتیبی (مهشاهیری کورد) ،
نووسراوی میژوناسی کهم وینهی کورد ، بابا مەردووخ رۆحانی بخویننەوه .